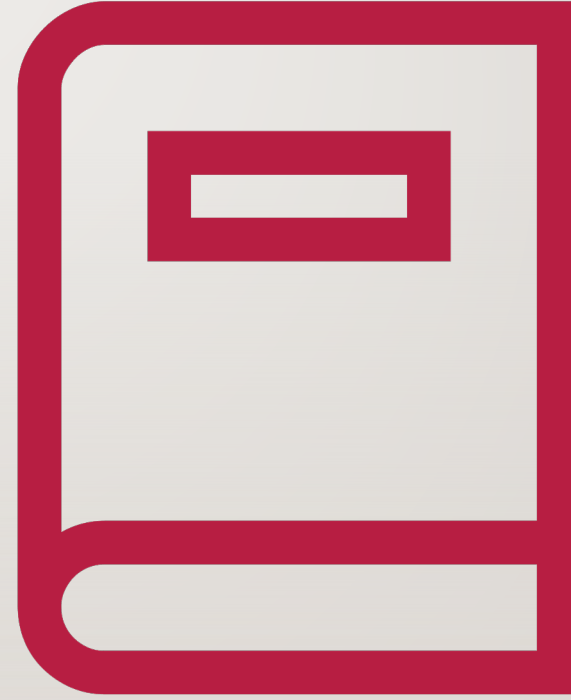

METİN ANALİZ ÖRNEKLERİ

GARİP BİR HEDİYE
ÖYKÜSÜNÜ
OKUYUN

- Refik Halit Karay-Memleket Hikâyeleri
- [Tıklayın](#)

METİNDİLİMSEL ANALİZ

- **Metin Türü:** Anlatı (Öykü)
- **Anlatıcı:** 3. Teklik şahıs
- **Konu:** Bireysel trajedi üzerinden yoksulluk, umut, hayal kırıklığı ve sürpriz kurtuluş temalarını işler.

METİNDİLİMSEL ANALİZ

- **Üst şema (Çerçeve)**

Giriş: Feridun'un yoksulluğu ve tıraş fırçasını satma çabası

Gelişme: Kuyumcu-hayal kırıklığı-Geri dönüş (flashback)- içsel çöküş-fırçayı fırlatma (dönüm noktası)

Sonuç: Elmasların keşfi

METİNDİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

I- Bağdaşıklık (Cohesion)

Yineleme (yinelenen sözcükler): Feridun, tıraş fırçası, yoksulluk, paha, kıymet

Fırça 12, Feridun 10, Yahudi 9, beş para 5 kez geçmiştir.

Eş-Zıt anlamlı kelimeler:

Paha, kıymet, eder

Rutubetli, ıslak, yaş

Eziyetli, matemli

Işık, aydınlık

Şen, neşe

Muhtaç, perişan

Parlamak, ışıldamak, parıl parıl yanmak

Aldatmak, hile, oyun etmek

Açlık, sefalet, felaket

Dükkan, mağaza

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

Sözcük kümeleri (aynı kavram alanına ait kelimeler):

- Yoksulluk (açlık, rutubet, karanlık, bodrum)
- Zenginlik (elmas, ışık, parlamak, Kadıköy, güneş)
- Fırça (kıymet, beş para, değerli, beş on kuruşluk mal, iyi para, bin lira)
- Çaresizlik (hüzün, ümitsizlik, erimek, işsiz, ekmeğe muhtaç, parasız, medet ummak)
- Savaş (asker, kaput, harp, esaret, cenk, felaket, sakat)
- Yahudi (hile, hain, düzen, aldatma...)

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

Gönderim:

- Feridun'a gönderim (o, onu, dolaşıyordu, istedi, kalacaktı...)
- Fırça'ya gönderim (o, onu, bunu...)
- Yahudiye gönderim (ona, birisi, bu, dediği, eşyalarını, sözlerini, ırkının, hilesi...)

Değiştirim:

- öyle oluyordu, öyle söylemiş

Eksilti:

- Sakın atma (fırçayı), kılları (fırçanın), değeri (fırçanın), gözüne (Feridun'un), evirdi çevirdi (fırçayı)

Bağlama unsurları:

- Filvaki, evet, gene, lakin, halbuki, nihayet, keşke, sonra, fakat, bir aralık, hem...

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

Koşutluk (aynı yapının değişik içeriklerle yinelenmesi)

- Evirdi, çevirdi, salladı, tırnağıyla kazıdı...
- Keşke, şimdi, şuracıkta, düşüp kalsaydı, kurtulsaydı...
- Yahudi'nin burada da bir hilesi, bir ihaneti mi vardı?

Zaman-Görünüş:

- Öyküde çoğunlukla görülen geçmiş zaman kullanılmıştır, bazı durumlarda birleşik zaman kullanılmıştır (şimdiki zamanın hikayesi, geçmiş zamanın hikayesi)
- Anlatılar bir bütün olduğundan tamamı geçmiş zaman olarak algılanmalıdır. Gereklilik ve istek kipleri de kullanılmıştır.

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

Örtük anlam (Sezdirim):

Öyküde

- ‘satacağı bir şeyi kalmamıştı’ ifadesi daha önce başka şeyleri sattığını
- İkinci paragrafın başında maddi sorunların hastalıklara sebep olduğu iması bulunuyor.
- Üçüncü paragrafta savaş gazisi olduğu, dördüncü paragrafta önceden varlıklı olduğu iması bulunmaktadır.
- Sondan bir önceki paragrafta ve öykü genelinde Yahudi’nin güvenilmez, ve oyun (hile) içinde olduğu imaları bulunuyor. (Yahudi’nin burada **da** bir oyunu...)

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

2- Tutarlılık

Öyküde **mantıksal ilişkiler ve önermeler** incelendiğinde;

- Yoksulluk sonucu fırçayı satma girişimi
- Fırçanın değersiz oluşuyla gelen hayal kırıklığı
- Umudun bittiği anda fırçayı fırlatması
- Fırlatma ile birlikte elmasın ortaya çıkışı ve kurtuluş

sıralaması yapılabilir.

Anlamsal tutarlılık: Görünüşte değersiz, gerçekte değerli fırça

Zaman tutarlılığı: Şimdiki an - geçmişe gidiş-şimdiki zamana dönüş kurgusu bulunuyor.

Genel şema bakımından güçlü bir tutarlılığa sahiptir.

METİNDİLBİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

3- Amaçlılık

Öykü, okuyucuda sürpriz yaratma eğilimindedir. Bu konuda başarılıdır.

4-Kabul edilebilirlik

Realist bağlamda değerlendirildiğinde kabul edilebilir bir metindir.

5-Bilgisellik (Bilgilendiricilik)

Genel bilgi, sürpriz bilgi akışı vardır. Bilgisel değeri düşük olmakla birlikte belirli karakterler hakkında genelleyici bir bakış açısına sahiptir.

METİNDİLİMSEL ÖLÇÜTLERE GÖRE ANALİZ

6-Durumsallık

Savaş sonrası yoksulluk bağlamı ele alınmıştır.

Yoksulluk karşısında yapılabilecek şeyler ve yoksulluğun sonuçları (fiziksel, psikolojik) ele alınmıştır.

7- Metinlerarasılık

- Açık bir metinlerarasılık örneğine rastlanmamıştır.
- Örtük olarak gizli hazine, değeri bilinmeyen gizli zenginlik, masalarda son anda gelişen olumlu durumlar (sihirli nesne) motif olarak işlenmiştir.

PRATİK ANALİZ

I-Bağlam

Kültür: Türk kültürüne aittir. Osmanlı sonrası şehir (İstanbul) hayatında yoksulluk teması ele alınmıştır.

Dönem: Savaş sonrası 20. yy metni

Yazarın amacı: Okuyucuda merak ve sürpriz beklenti yaratmaktır. Yazar, değer ve değersizlik kavramlarını sorgulamaktadır.

Hedef kitle: Genel

PRATİK ANALİZ

I-Dilbilgisel Yapı

Standart dile ait bir metindir. Döneme özgü kelimeler vardır. (mezat, ispirto)

Anlambilimsel bağlantılar (Bağdaşıklık unsurları yukarıda yazılmıştır.)

Klasik anlatı yapısı görülmektedir. (Giriş, gelişme, sonuç)

Tema: Yoksulluk, umut, değer/değersizlik

Ana fikir: Görünüşte değersiz olan aslında büyük değer taşıyabilir.

PRATİK ANALİZ

I-Diğer söylem yapıları

Anlatım türü: Öyküleyici, betimleyici anlatım var. Ayrıca psikolojik tahliller de görülmektedir.

Alanı: Edebi metin, toplumsal gerçeklik, öykü

Deyimler, metaforlar, abartılı ifadeler:

Ağlaya ağlaya erimek, beş para etmez, yüreğine tortu gibi çökmek...

SÖYLEM ANALİZİ

I-Aktörler

Feridun: Öykünün merkezindeki kişidir.

Yahudi: Kimlik etiketiyle ifade edilen temsilî figürdür.

Kuyumcu: Gerçekçi kişidir.

SÖYLEM ANALİZİ

A- METİN İÇİ ANALİZ

1-Aktörler

Feridun: Öykünün merkezindeki kişidir.

Yahudi: Kimlik etiketiyle ifade edilen temsili figürdür.

Kuyumcu: Gerçekçi kişidir.

2- Kelime seçimi

Metindilbilimsel analiz başlığında sözcük kümeleri alt başlığında verilmiştir. 'hain, aldattım seni' gibi ifadelerle okur yönlendiriliyor.

3- Çerçeve

Mekansal çerçeve: Karşıtlık üzerinden verilmiştir: Ahırkapı-Kadıköy

Psikolojik çerçeve: Feridun'un yoksulluğu, ölmek istemesi vb.

Ekonomik çerçeve: parasal ölçüler, değerli değersiz, beş para etmez...

4- Eksik/Gizlenmiş bilgi

Elmasın fırçanın içinde olduğu bilgisi gizlenmiştir. Söylemsel manipülasyon vardır.

SÖYLEM ANALİZİ

B- METNİN KONUMU VE OKURLA İLİŞKİSİ

I-Metnin konumu: Sürpriz sonlu realit hikaye.

I-Metnin okurla ilişkisi: Metin okuyucuyu Feridun ile aynı yerde konumlandırır. Okur da Feridun gibi fırçanın içinde ne olduğunu bilmez ve sonunda şaşırır.

Eş zamanlı algı stratejisi kullanılmıştır.

Kısa öykülerin çoğunda olduğu gibi başta yanılma ve sonda ani çözüm vardır.

(Düğüm ve çözüm bölümleri)

SÖYLEM ANALİZİ

C- İDEOLOJİK DÜZEY

Kimlik temsili: Yahudi bireyi değil, etnik kategoriyi anlatıyor. Negatif söylemle ilişkili kelimeler kullanılmış. (hain, aldatma, hile, düzen)

Değer anlayışı: İnsanın değeri ile ekonomik durumu doğru orantılı olarak ilişkilendirilmiş.

Değer=maddi değer anlamında kullanılmış.

DERS SONU

- Beni dinlediđiniz için teŖekkürler...